

20090450811

ГА МА АД, СКОПЈЕ

Врз основа на член 86 став 5 од Законот за енергетика („Сл. весник на РМ” бр.63/2006, 36/07 и 106/08) и член 53 од Статутот на ГА-МА АД Скопје, Одборот на директори на ГА-МА АД Скопје на предлог на Операторот на системот за пренос на природен гас, по одобрение на Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија бр.02-839/1 од 30 март 2009 година, донесе

МРЕЖНИ ПРАВИЛА ЗА ПРЕНОС НА ПРИРОДЕН ГАС

1. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1.1 Предмет на уредување и примена

Член 1

Со овие мрежни правила за пренос на природен гас (во понатамошниот текст: Мрежни правила), се уредуваат основните технички правила и услови за планирање, оперативно водење, пристап и приклучување на корисниците на преносната гасоводна мрежа во Република Македонија, а особено:

- условите и начинот за пристап на трети страни на системот за пренос на природен гас,
- техничките услови за приклучување на системот за пренос на природен гас,
- техничките и другите услови за сигурно и безбедно функционирање на системот за пренос на природен гас,
- планирањето, одржувањето и развојот на преносниот систем,
- мерките, активностите и постапките во случај на хаварии и кризни состојби,
- функционалните барања и класата на точност на мерните уреди,
- стандардите за квалитет на природен гас,
- критериумите за обезбедување на системски услуги,
- количините на природен гас и постапките на планирање,
- прибирањето на податоци и протоколи за комуникација, и
- надзорот и контролата на системите за оперативно управување.

Член 2

Кон овие Мрежни правила се должни да се придржуваат вршителот на дејност пренос на природен гас (во пона-тамошниот текст: Транспортер) и операторот на системот за пренос на природен гас (во понатамошниот текст: Оператор), како и сите кои го користат системот за пренос на природен гас (во понатамошниот текст: Систем) и тоа:

- вршителите на дејности дистрибуција и управување со системот за дистрибуција на природен гас,
- трговците на природен гас,
- снабдувачите со природен гас на тарифни потрошувачи приклучени на системот за пренос на природен гас,
- директните потрошувачи (квалификувани или тарифни) на природен гас.

1.2 Значење на изразите

Член 3

Одделните изрази што се користат во овие Мрежни правила го имаат следното значење:

- **“влезно место”** е точка на Системот каде Транспортерот, врз основа на договор со корисникот ги презема за пренос договорените количини природен гас со договорен квалитет и под договорени услови,

- **“вршител на дејноста дистрибуција на природен гас”** е носител на лиценци за вршење на дејност дистрибуција на природен гас, кој може да ги врши и дејностите управување со системот за дистрибуција и снабдување со природен гас на потрошувачите приклучени на дистрибутивната мрежа на определено подрачје на територијата на Република Македонија,

- **“вршител на дејност пренос на природен гас”** е носител на лиценца кој врши дејност пренос или транзит на природен гас низ системот за пренос на природен гас на територијата на Република Македонија,

- **“главна мерна примо-предавателна станица”** претставува место каде што се мери количеството на природниот гас на влез во Системот,

- **“година”** претставува временски период сметано од 8 часот наутро од првиот ден на календарската година до 8 часот наутро од првиот ден од наредната календарска година,

- **“ден”** претставува временски период од 24 континуирани часа, сметајќи од 8 часот наутро од било кој календарски ден до 8 часот наутро во следниот календарски ден,

- **“директен потрошувач на природен гас”** е потрошувач кој се снабдува со природен гас директно од Системот, и

- **“договор за приклучување”** претставува договор кој го склучуваат подносителот на барањето за приклучување и претпријатието за пренос и управување со Системот со кој се утврдуваат правните, технички и комерцијални услови за изведба на приклучување на Системот,

- **“договор за пристап и пренос на природен гас”** претставува договор со кој се уредуваат односите сврзани со преносот на природен гас помеѓу претпријатието за пренос и управување со Системот и снабдувачот на тарифните потрошувачи непосредно приклучени на Системот, како и договор помеѓу претпријатието за пренос и управување со Системот и трговецот со природен гас или со квалификуваниот потрошувач непосредно приклучен на Системот,

- **“долна топлинска моќ”** претставува количина на топлина што се ослободува при потполно согорување на 1 m³ природен гас и при тоа содржината на водата како продукт при согорувањето останува во гасна фаза,

- **“заштитен појас на гасовод”** е појас широк 30 m на секоја страна од оската на гасоводот, во кој Транспортерот има право да ги контролира активностите на сопствениците, односно корисниците на тој простор, кои што би можеле да влијаат врз сигурното и безбедното работење на Системот,

- **“излезно место”** е точка на Системот каде Транспортерот квалитативно и количински му предава природен гас на корисникот,

- **“квалификуван потрошувач на природен гас”** е потрошувач кој слободно купува природен гас од трговец или производител по сопствен избор,

- **“квартал”** претставува временски период од 3 месеци, почнувајќи од 8 часот наутро на први јануари, односно април, јули, октомври до 8 часот наутро на први април, односно јули, октомври, јануари по средноевропско време,

- **“корисник на систем за пренос на природен гас”** е правно или физичко лице кое го снабдува Системот или се снабдува со природен гас од Системот и кој склучил договор за пристап и пренос на природен гас со претпријатието за пренос и управување со Системот,
- **“мерно-регулациона станица”** претставува место каде што се мери испорачаното количество на природниот гас и се регулира притисокот на природниот гас,
- **“месец”** претставува временски период од 8 часот наутро од првиот ден на календарски месец до 8 часот наутро од првиот ден на идниот календарски месец,
- **“најава”** претставува писмен допис со кој корисникот однапред го известува Операторот за количините на природен гас кои има намера да ги предаде во Системот или да ги преземе од Системот,
- **“недела”** претставува временски период од 7 последувателни денови, кој започнува во понеделник во 8 часот наутро и трае до следниот понеделник до 8 часот наутро,
- **“нормален метар кубен (nm^3)”** е единица за мерење на количината на природен гас и претставува количина на природен гас кој се наоѓа во волумен од 1m^3 , при апсолутен притисок од 1,01325 bar и при температура 20oC (293,15 K),
- **“обврска за преземање”** претставува обврска на корисникот да на излезното место од Системот секој ден ја преземе онаа количина на природен гас која е еднаква на најавената од страна на корисникот за истиот ден,
- **“обврска за снабдување”** претставува обврска на корисникот да на влезното место на Системот секој ден ја испорача онаа количина на природен гас која е еднаква на најавената од страна на корисникот за истиот ден,
- **“оперативна акумулација на системот за пренос на природен гас”** е количина на природен гас која се складира во Системот по пат на компресија, но не ги опфаќа технолошките капацитети кои исклучиво ги користи Транспортот,
- **“оператор на системот за пренос на природен гас”** е носител на лиценца кој врши дејност управување со Системот на територијата на Република Македонија,
- **“постојан капацитет”** претставува договорно гарантиран преносен капацитет на природен гас кој е невоз-можно да се прекине од страна на Операторот,
- **“прекиден капацитет”** претставува преносен капацитет на природен гас кој Операторот може да го прекине согласно одредбите наведени во договорот за пристап и пренос на природен гас,
- **“пренос на природен гас”** е транспорт на природниот гас низ високопритисен гасовод (од 25 bar до 54 bar) од влезот во Република Македонија, преку главните примопредавателни мерни станици и градските гасоводни мрежи (од 8 bar до 12 bar) до мерно-регулационите станици на директните потрошувачи, вклучувајќи ги и мерно-регулационите станици (со излезен притисок поголем од 3 bar),
- **“преносен капацитет на системот за пренос на природен гас”** претставува максимален проток на природен гас изразен во nm^3/h ,
- **“приклучок”** претставува опрема, уреди и материјали со кои, во склад со решението за приклучување, корисникот физички се поврзува со Системот во најблиската точка во која приклучувањето технички и правно е возможно, вклучувајќи го и мерниот уред,
- **“приклучување”** е постапка на изградба на приклучна инсталација со која корисникот се поврзува со Системот,
- **“природен гас”** е смеса на јагленоводороди, во која главна состојка (компонента) е метан во гасна состојба, кој се добива од земјата во природна состојба или заедно со течни јагленоводороди,
- **“пристап”** е право за користење на Системот од страна на сите учесници на пазарот,
- **“притисок на гас”** претставува разлика помеѓу апсолутниот и атмосферскиот притисок,

- **“расположив капацитет”** претставува дел од техничкиот капацитет на Системот кој не е распределен на корисниците,
- **“распределба”** е постапка за поделба на вкупно или поединечно измерените количини на природен гас на влезно или излезно место на Системот за еден или за повеќе корисници,
- **“систем за пренос на природен гас”** се објекти и постројки за транспорт на природен гас, кои се меѓусебно функционално поврзани и претставуваат единствена техничко-технолошка целина и на кои се приклучуваат директните потрошувачи на природен гас,
- **“системски услуги”** се услуги неопходни за обезбедување на сигурно, доверливо и стабилно работење на Системот,
- **“снабдувач на тарифни потрошувачи непосредно приклучени на системот за пренос на природен гас”** е трговец на природен гас носител на лиценца за снабдување со природен гас на тарифни потрошувачи непосредно приклучени на Системот,
- **“тарифен потрошувач на природен гас”** е потрошувач кој купува природен гас по регулирана цена, односно по пропишани тарифни ставови,
- **“Техничка Спогодба за испорака на природен гас од Руската Федерација во Македонија”** е документ кој ги пропишува условите за испорака на природниот гас, опременоста и експлоатацијата на главната мерна примо-предавателна станица, методологијата на мерење и пресметка на количеството и определувањето на квалитетот на природниот гас, точноста на мерењето, документацијата, диспечирањето и врските,
- **“технички капацитет”** претставува максимален постојан капацитет на природен гас кој претпријатието за пренос и управување со Системот може да го понуди на корисниците, водејќи сметка за интегритетот и оперативните барања на Системот,
- **“трговец на природен гас”** е носител на лиценца кој врши дејност трговија со природен гас и снабдување со природен гас на директни потрошувачи,
- **“урамнотежување”** е постапка за урамнотежување меѓу преземената количина на природен гас на едно или на повеќе влезни места и предадената количина на природен гас на едно или на повеќе излезни места на Системот.

1.3 Надлежности и обврски на Транспортерот и Операторот

Член 4

1. Транспортерот е должен да го одржува, надградува и проширува Системот и да го поврзува со системите на соседните држави, во согласност со закон и техничките прописи и овие Мрежни правила.
2. При стопанисувањето со Системот, Транспортерот е должен да обезбеди:
 - безбедна, сигурна и квалитетна испорака на природен гас од влезно до излезно место низ целиот Систем,
 - експлоатација, одржување и развој на Системот со цел за обезбедување на сигурно и безбедно функционирање на Системот,
 - план за развој и проширување на Системот за следните пет години, подготвен во соработка со Операторот,
 - приклучување на корисниците на преносната мрежа согласно со овие Мрежни правила,
 - транзит на природен гас низ Системот на територијата на Република Македонија, доколку техничкиот капацитет тоа го овозможува и сè додека не е загрозна сигурноста на снабдувањето во Република Македонија,
 - благовремено и ефикасно отстранување на грешки и пречки при експлоатација на Системот,

- организирање на постојана служба за итни интервенции на Системот,
- постојано обучување и оспособување на стручен и раководен кадар за одржување и ракување со Системот.

Член 5

Операторот е должен да:

- обезбеди оперативно управување со Системот,
- обезбеди пренос на природен гас на недискриминаторна и транспарентна основа,
- овозможи услуги за пренос на природен гас со постојан и прекиден капацитет, во согласност со Договорите од член 7 на овие Мрежни правила (краткорочни и долгорочни услуги за пристап кон Системот),
- објавува детални информации за услугите и условите под кои истите ги обезбедува,
- ги потврди најавите за количините на природен гас кои треба да се транспортираат низ Системот и да изготви распоред за пренос согласно со овие Мрежни правила,
- изготви протоколи и ги стави на располагање податоците за расположлив капацитет на Системот,
- склучи интерконекциски договори и договори за пренос на природен гас со сопственици и оператори на пренос на природен гас од соседните држави и од регионот,
- соработува со другите оператори од регионот и обезбедува потребни услови за синхронизирана работа со системите во регионот,
- подготви распоред на оптоварување на Системот согласно со овие Мрежни правила,
- обезбеди сигурно и доверливо функционирање на Системот,
- ги решава оптоварувањата на Системот на објективен, недискриминаторен и транспарентен начин,
- утврди и пресмета разлики во отстапувањата од најавените и преземените, односно предадените количини на природен гас,
- врши пресметување на преземената и пренесената количина на природен гас,
- ги усогласи разликите меѓу фактичката и планираната потрошувачка на природен гас согласно со транспарентни, недискриминаторни и пазарно ориентирани процедури,
- обезбеди одржување и развој на системот за надзор и управување со Системот,
- обезбеди доверливост на комерцијалните и деловни податоци на корисниците на Системот,
- евидентира склучени договори за снабдување со природен гас,
- мери количина и квалитет на природниот гас, исчитува мерила и врши обработка на податоци,
- обезбеди пристап кон и користење на оперативната акумулација во Системот,
- доставува Конечен биланс на Системот за пренесени количини на природен гас до Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија,
- чува податоци добиени од корисниците со третман на деловна тајна.

2. ПРИСТАП КОН СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ПРИРОДЕН ГАС

2.1 Правила за договарање на пристап на Системот

Член 6

1. Операторот е должен да обезбеди подеднакви, транспарентни и недискриминаторни услови за пристап на Системот на сите корисници на гасоводната мрежа во согласност со Законот за енергетика и овие Мрежни правила.

2. Право на пристап на Системот се стекнува со склучување на договор за пристап и пренос на природен гас, кој се склучува на барање на корисникот, по претходно донесено решение согласно член 10 од овие Мрежни правила.

3. Договорите за пристап и пренос на природен гас може да се склучуваат одделно за преносни капацитети на влезни и излезни места на Системот.

4. Операторот е должен да обезбеди пренос на природен гас без никакви ограничувања до износот на догово-рените капацитети сè додека постои слободен преносен капацитет на Системот.

2.2 Видови договори за пренос на природен гас

Член 7

1. Операторот може да склучи годишни и месечни договори за пренос на природен гас со сите корисници кои тоа го бараат согласно член 9 од овие Мрежни правила.

2. Годишен договор е договор склучен со времетраење од најмалку една, а највеќе пет години. Договорот секогаш се склучува со почеток на важење од 1 јануари и рок на важење до 1 јануари следната година. Преносот на природниот гас може да започне не покасно од една година од денот на склучување на договорот согласно член 13 од овие Мрежни правила.

3. Месечен договор е договор склучен со рок на важење најмалку еден, а највеќе 11 месеци. Овој договор секогаш се склучува со почеток на важење од првиот ден во месецот кога преносот на природниот гас треба да започне, а завршува со истекот на последниот ден од последниот месец од рокот на важење на договорот. Преносот на природниот гас може да започне првиот ден во месецот кој следи по месецот кога договорот е склучен.

2.3 Видови капацитети за пренос на природен гас

Член 8

1. Од аспект на видот на капацитетот за пренос на природен гас, Операторот може да обезбеди на корисниците на Системот договор со постојан и прекиден капацитет.

2. Договор за пристап и пренос на природен гас со постојан капацитет е договор со кој Операторот се обврзува да пренесе количина на природен гас од влезно до излезно место на Системот за време на целото времетраење на договорот, доколку таа количина не е поголема од капацитетот резервиран за влезното, односно излезно место, и со кој корисникот се обврзува да ја плати цената на услугата за пренос и да ги исполни обврските за снабдување и преземање на количината до нивото на капацитетот резервиран за влезното, односно излезно место.

3. Договор за пристап и пренос на природен гас со прекиден капацитет е договор со кој Операторот се обврзува да пренесе количина на природен гас од влезно до излезно место на Системот за време на целото времетраење на договорот, доколку таа количина не е поголема од капацитетот резервиран за влезното, односно излезно место со право на Операторот да го ограничи или прекине преносот на природниот гас, и со кој корисникот се обврзува да ја плати цената на услугата за пренос и да ги исполни обврските за снабдување и преземање на количината до нивото на капацитетот резервиран за влезното, односно излезно место. Постапката и условите за ограничување или прекин во испораката, како и известувањата за тие настани се дадени во членовите 27, 28, 52 и 58 од овие Мрежни правила.

2.4 Постапка за поднесување на барање за пристап и пренос на природен гас

Член 9

1. Корисниците кои сакаат да пристапат на Системот или постоечките корисници кои сакаат да го зголемат преносниот капацитет поднесуваат барање за пристап до Операторот, кој за тоа е должен писмено да го извести Транспортерот во рок од 24 часа.

2. Барањето за пристап од став 1 на овој член се поднесува во писмена форма и особено содржи:

- податоци за подносителот (назив, адреса, лице за контакт, телефон, e-mail),
- доказ за финансиска подобност,
- времетраење на договорот,
- побаруван капацитет со очекувана месечна динамика,
- минимален, максимален и просечен часов, максимален и просечен дневен проток,
- побарувани места за прием и испорака,
- работен притисок на природниот гас,
- квалитет на природниот гас.

3. Ако подносителот е вршител на енергетска дејност кон барањето треба да достави копија од лиценцата за вршење на соодветна енергетска дејност.

4. Ако барањето е непотполно, Операторот писмено ќе го извести подносителот да ги достави дополнителните податоци во рок кој што не може да биде пократок од 8 дена од денот на приемот на известувањето.

2.5 Разгледување и решавање по барањето за пристап и пренос на природен гас

Член 10

1. При разгледување на барањето за пристап, Транспортерот и Операторот ќе ги имаат во предвид особено следните елементи и услови:

- големина и вид на побаруван преносен капацитет,
- притисокот на природниот гас на влезните и излезните места на Системот треба да овозможи непречен пренос на природниот гас,
- природниот гас се смета за квалитетен ако на влезните места во Системот, во сите негови поединечни делници сè до излезните места од Системот има такви својства кои не бараат било какви мерки на прилагодување или промена заради постигнување на квалитетот утврден со овие Мрежни правила,
- количини природен гас кои се неопходни за преносот на бараните количини потребни за погон на компресорска станица, за технолошко предгревање на природниот гас, актуаторски гас, гас за вентилација и дренажа на постројките и за дозволени технички загуби на Системот,
- ако при постапувањето по барањето за пристап се утврди дека би можеле да постојат оправдани причини за одбивање на барањето, а кои што можат да бидат одстранети од подносителот, Операторот со заклучок ќе му укаже на подносителот на потребните дејствија кои треба да ги преземе и за тоа ќе му определи рок кој што не може да биде пократок од 30 дена од денот на доставувањето на заклучокот.

2. Операторот во рок од 15 дена од денот на поднесување на комплетното барање е должен да донесе Решение за пристап и да го достави до подносителот.

3. Ако барањето е прифатено, корисникот има обврска, најдоцна до 1 декември да достави документ со кој докажува дека обезбедил количини на природен гас на влезните места на Системот согласно барањето, како и инструменти со кои гарантира редовно и потполно измирување на финансиските обврски за користење на преносниот систем.

4. Истовремено со доставување на Решение со кое се одобрува пристапот на Системот, Операторот доставува нацрт договор за пристап и пренос на природен гас.

5. Доколку Операторот не може во потполност да го додели бараниот капацитет како постојан заради недостаток на истиот, тогаш ќе се применува процедурата опишана во член 11 од овие Мрежни правила.

6. Операторот може да го одбие барањето за пристап во случај:

- на недостаток на преносен капацитет на Системот,
- ако корисникот не обезбедил дозвола за вршење на енергетска дејност согласно Законот за енергетика,
- ако квалитетот на природниот гас кој треба да се преземе на влезните места на Системот не е соодветен со карактеристиките дадени во Прилог 1.

7. Доколку барањето за пристап биде одбиено, Операторот е должен во Решението за одбивање детално да ги образложи причините за одбивањето, во рокот определен со ставот 2. на овој член.

8. Против Решението од став 2. на овој член, може да се поднесе жалба до Регулаторната комисија за енергетика во рок од 15 дена од доставата на истото.

2.6 Договорно преоптоварување на Системот

Член 11

1. Операторот ќе склучи договор за пренос на природен гас со прекиден капацитет ако корисникот тоа го побара и ако нема расположлив постојан капацитет на Системот поради договорите кои се веќе склучени.

2. Доколку Операторот објави дека нема слободен преносен капацитет за задоволување на барањата за непрекинат пренос, тогаш на соодветниот корисник ќе му се овозможи склучување на договор за пристап и пренос на природен гас со прекиден капацитет.

3. Приоритет во доделување на непрекинат пренос на природен гас ќе имаат корисниците на пристап кои побарале годишен договор за пренос на природен гас. По доделувањето на годишните преносни капацитети, непрекинат пренос на природен гас ќе се додели на оние корисници на пристап кои побарале договор за пренос на природен гас за период покус од една година.

4. Доколку не ќе може да се задоволат сите барања за склучување соодветни договори, преносниот капацитет ќе се распределува пропорционално на бараните постојани капацитети. Ако корисникот побара да склучи договор за пренос на природен гас со постојан капацитет кој е поголем од преостанатиот слободен капацитет, пред извршување на распределба на капацитетите, бараниот капацитет ќе се сведе на големината на слободниот капацитет.

5. Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија ги следи механизмите кои се применуваат за справување со побарувачка на капацитети при преоптоварување на Системот.

2.7 Обврски на договорните страни

Член 12

1. Операторот е обврзан:

- на влезните места на Системот да ги преземе и на излезните места на Системот да ги испорача договорените количини природен гас,
- да го следи квалитетот на пренесениот природен гас согласно Прилог 1 од овие Мрежни правила,

- да го следи притисокот на природниот гас на влезните и излезни места од Системот согласно интерконекциските договори со операторите на пренос од соседните држави и дистрибутерите,

- да доставува навремени, сигурни и во рамките на своите технички можности детални информации за урамнотежување на Системот до сите корисници со цел да се спроведат правовремени корективни мерки за урамнотежување,

- да ги урамнотежува дозволените отстапувања меѓу преземената и предадена количина на природен гас,

- да комуницира со корисниците и да ги следи условите за пренос, состојбата на постројките и да информира за очекуваните намалувања на преносниот капацитет.

2. Корисникот е обврзан:

- да ја исполни обврската за снабдување и обврската за преземање,

- да го одржува квалитетот на природниот гас на влезните места во Системот согласно Прилог 1 од овие Мрежни правила,

- да го одржува притисокот на природниот гас на влезните места во Системот согласно Прилог 2 од овие Мрежни правила,

- да не го надминува договорениот преносен капацитет на влезните и излезните места на Системот,

- секојдневно да врши урамнотежување на својот систем согласно членовите 16, 17 и 18 од овие Мрежни правила,

- да ја плаќа регулираната цена на услугата за пренос согласно фактурата доставена од Операторот,

- да ги доставува на Операторот сите неопходни информации согласно овие Мрежни правила,

- да гарантира за редовно плаќање за услугата пренос за времетраење на договорот за пренос.

3. Корисникот кој го снабдува Системот со природен гас е должен да ги исполнува обврските од Техничката Спогодба заклучена со продавачот на природниот гас во Република Македонија “Газпром експорт“ од Москва. Корисникот во соработка со продавачот на природниот гас е должен да ги усогласи кварталните и месечни програми за испорака и прием на природен гас, како и планираните ограничувања во испораката и техничките прашања сврзани со експлоатација на влезното место на Системот. Координацијата и контролата на испораката и приемот на природниот гас на влезното место ја вршат претставниците на корисникот и продавачот, кои секојдневно разменуваат информации за режимот на работата и планот на испораките на природен гас и ги доставуваат на диспечерските служби на продавачот и Операторот.

2.8 Содржина на договор за пристап и пренос на природен гас

Член 13

1. Со склучување на договор за пристап и пренос на природен гас, на корисникот му се овозможува користење на определен преносен капацитет изразен во nm^3/h за одреден временски период. Договорот се склучува врз основа на правосилното решение од член 10 на овие Мрежни правила.

2. Корисникот е должен 15 дена пред истекот на тековната година со Операторот да склучи годишен договор за пристап и пренос на количини природен гас за наредната година.

3. Месечните договори ќе се склучуваат согласно член 7 став 3. од овие Мрежни правила.

4. Со договорот за пристап и пренос на природен гас се специфицираат обврските и правата на договорните страни, како што се:

- обезбедување на договорен преносен капацитет во договорен временски рок,
- безбеден и сигурен пренос на природен гас од влезно до излезно место на Системот, управување и одржување на гасоводна мрежа, мерење и утврдување на количини, часов проток, притисок и квалитет на природен гас,
- мерење на најголема дневна потрошувачка по одделно мерно место,
- урамнотежување на Системот заради отстапување на количините на природен гас на влез и излез од преносниот систем, со што на другата договорна стана и се овозможва да на влезни места предава поголеми количини природен гас од оние кои истовремено ги презема на излезни места и да на излезни места презема поголеми количини природен гас од оние кои ги предава на влезни места.

5. Во договорот за пристап и пренос на природен гас се утврдуваат поединости за:

- преносен капацитет и притисок на природен гас, при што се дефинира вид на капацитет и дозволено пречеко-рување, најголем часов и најголем дневен проток на гас, минимален дозволен проток на гас, притисоци на влезни и излезни места при кои преносот на природниот гас е можен,
- услуги кои Операторот ги обезбедува, како што се мерење и утврдување на количини и квалитет на природен гас, системски услуги и цена на системски услуги,
- урамнотежување на Системот, дозволено и недозволено пречекорување на дневен и месечен капацитет и надоместоци кои корисникот треба да ги плати,
- најава на количини на природен гас кои корисникот има намера да ги предаде на влез и преземе на излез од Системот, за редовно известување, како и процедури за најава,
- утврдување и распределба на количини кои корисникот ги предава на влезно место, а Операторот пренесува до излезно место од Системот,
- начин, услови и средства на плаќање,
- одговорност на Операторот во случај на штета нанесена на корисникот како резултат на намерно или невни-мателно работење од страна на Операторот,
- испитување на мерната опрема,
- решавање на евентуални спорови,
- начин на меѓусебно доставување на информации и известувања,
- склучување, почеток на примена, времетраење и раскинување на договорот.

6. Потпишувањето на договорот за пристап и пренос на природен гас се врши пред почетокот на користење на Системот.

3. НАЈАВУВАЊЕ НА КОЛИЧИНИ НА ПРИРОДЕН ГАС

3.1 Постапка при најавување

Член 14

1. Корисникот е должен на Операторот писмено да му достави количини на природен гас кои планира да ги предаде на влезните, односно преземе на излезните места на Системот во одредени временски интервали, и тоа:

- квартална најава: најкасно 45 дена пред почетокот на кварталот корисникот доставува количини на природен гас кои има намера да ги испорача, односно преземе во наредниот квартал по месеци, при што најавените квартални количини не може да бидат поголеми од договорените количини за тој квартал,
- месечна најава: најкасно 10 дена пред почеток на месецот корисникот доставува количини на природен гас за наредниот месец кои има намера да ги испорача, односно

преземе на излезните места од Системот, при што најавените месечни количини не може да бидат поголеми од количините доставени во кварталната најава,

- неделна најава: најкасно до четврток до 10 часот корисникот доставува количини на природен гас кои има намера да ги испорача, односно преземе секој ден во наредната недела која започнува со понеделник,

- дневна најава: корисникот ја доставува во рамките на неделната најава. Дневната најавена количина ниту за еден ден во неделата и ниту на едно излезно место не може да биде поголема од максималната дневна потрошувачка договорена меѓу Операторот и корисникот.

2. Минималната содржина на најавата која секој корисник (вклучувајќи го и директниот потрошувач на природен гас) ја доставува до Операторот опфаќа:

- идентификатор (име и локација) на влезно, односно излезно место,
- вид на капацитет: постојан или прекиден,
- дневна количина на природен гас во m^3 за испорака, односно преземање,
- минимален и максимален часов проток во m^3/h .

3. Корисникот е должен при најавите да ги почитува склучените договори за пренос на природен гас и е одговорен за точноста на доставените податоци.

4. Најавите може да бидат само во рамките на договорените преносни капацитети и не смеат да го надминат преносниот капацитет кој е договорен меѓу Операторот и корисникот. Најавата која го надминува договорениот преносен капацитет нема да биде потврдена.

5. Доколку Операторот не прими неделна најава во рокот предвиден во став 1. на овој член, неделната најава на количините од претходната недела ќе се смета за валидна.

3.2 Промена на дневна најава на количини

Член 15

1. За да ги усогласи количините на природен гас на влез со количините на излез од Системот, корисникот може да поднесе писмено барање до Операторот за измена на дневната количина за одреден ден најкасно до 10 часот во претходниот ден.

2. Содржината на изменетата дневна најава мора да кореспондира со бараната содржина на најавата од член 14 став 2.

3. Операторот во истиот ден по приемот на барањето писмено го известува корисникот за прифаќање или неприфаќање на промената на дневната најава.

4. Промена на дневната најава е валидна откако Операторот писмено ќе се согласи со промената.

4. УРАМНОТЕЖУВАЊЕ НА СИСТЕМОТ

4.1 Правила на урамнотежување

Член 16

1. Урамнотежување претставува процес кој се изведува секој ден и во чии рамки Операторот ја урамнотежува количината на природен гас која се испорачува во Системот и која се презема од Системот.

2. Сите корисници на Системот се одговорни за физичко урамнотежување на своите системи.

3. Задача на Операторот е да го координира и одржува дневното урамнотежување на Системот. Корисниците се должни да го следат урамнотежувањето на своите системи и да ги извршуваат мерките за одржување на урамнотеженост на Системот наложени од страна на Операторот.

4. За да може Операторот да го урамнотежи Системот, корисниците мораат да му доставуваат податоци за планираните количини кои ги испорачуваат во Системот или преземаат од Системот. Овие количини се доставуваат во форма на најави.

5. Како клучен концепт за работата на Системот дневното физичко урамнотежување има задача да го обезбеди следното:

- сигурна и ефикасна работа на Системот,
- задоволување на барања за преносен капацитет со оптимално користење на Системот,
- обезбедување недискриминаторни услуги на пренос на природен гас,
- правилно распределување на количини и трошоци меѓу корисниците.

6. Со цел правилно и рационално да го води и оптимизира Системот, Операторот мора да го одржува урамнотеженото работење на начин при кој ќе користи најмала можна количина гас за урамнотежување при најмал преносен капацитет.

4.2 Постапки за физичко урамнотежување

Член 17

1. Физичко урамнотежување претставува одржување на рамнотежа меѓу дневните количини на природен гас на влез и излез од Системот. При физичко урамнотежување на Системот, диспечерскиот центар на Операторот извршува повеќе активности во реално време за да ги контролира преносните параметри на природниот гас како што се протокот и притисокот. Физичкото урамнотежување се извршува за да во секој момент се обезбеди сигурен и ефикасен пренос на гасот од влезните кон излезните места на Системот.

2. Врз основа на неделното предвидување и дневната најава доставена од корисникот, Операторот изготвува дневна програма за пренос на природен гас, која понатаму ја усогласува со операторите на системите поврзани на Системот и во зависност од најавите го одредува дневниот преносен режим на Системот.

3. Операторот е должен континуирано да го следи физичкото урамнотежување на Системот и да преку мерење на природниот гас на влезот и излезот од Системот ја проценува урамнотеженоста на Системот вршејќи анализи на:

- урамнотежување на влезни и излезни количини гас,
- очекувана дневна потрошувачка,
- достапни количини природен гас на влез од Системот (од увоз, од друг извор, и сл.),
- очекувана акумулација на Системот во 8 часот следниот ден, земајќи ги предвид измерените количини од тековниот ден.

4. За извршување на анализите од став 3. на овој член, диспечерскиот центар на Операторот е должен да ползува софтверски пакети за далечинско мерење, контрола, симулација, оптимизација и моделирање на урамнотеженоста на Системот во реално време, кога за тоа ќе се создатат соодветни услови.

5. Урамнотежената работа на Системот може да се наруши во ситуации кога:

- излезните места на Системот побаруваат повеќе, односно помалку природен гас од предвидената количина,
- настануваат пречки, оштетувања или дефекти во работењето на Системот,
- настануваат пречки, оштетувања или дефекти во работењето на дистрибутивните системи.

6. Диспечерскиот центар на Операторот секојдневно извршува физичко урамнотежување на Системот со помош на соодветни мерки кои ги применува по следниот редослед:

- промена на најава,
- користење на оперативна акумулација на Системот,
- намалување на количини на пренесен природен гас согласно член 28,
- прекин на пренос на природен гас согласно член 53.

7. Прекилот на испораката на природен гас Операторот ја применува само тогаш кога останатите мерки од ставот 6. на овој член не даваат резултат.

8. Операторот сам одлучува за примена на мерките за одржување на урамнотежена работа на Системот.

9. Во текот на процесот на воспоставување на урамнотежена работа на Системот од ставовите 4. и 6. на овој член, Операторот мора:

- да ги земе предвид соодветните законски одредби кои се однесуваат на намалување и прекин на преносот и испораката на природниот гас,
- да ги земе предвид и да смета со сите технички и хидраулички услови кои владеат во Системот,
- да ја има предвид обврската за недискриминаторен однос кон корисниците,
- ако е тоа возможно, да го урамнотежува Системот во време кога најмалку им нанесува штета на корисниците.

10. По завршување на процесот на урамнотежување, за секој корисник одделно, Операторот изготвува извештај во кој ги наведува причините за преземање на мерките од став 6 на овој член и последиците кои би настанале доколку не би ги презел тие мерки, ги специфицира количините на природен гас кои се употребени за урамнотежување, како и промената на оперативната акумулација на гасоводната мрежа. Еден примерок од извештајот Операторот доставува до Регулаторната комисија за енергетика.

4.3 Комерцијално урамнотежување

Член 18

1. Комерцијално урамнотежување претставува пресметка и распределба на пренесениот природен гас меѓу корисниците, како и систем за пресметка на надоместоци кои корисниците ги плаќаат за пречекорување на дозволените отстапувања. Овие мерки кои ги применува Операторот, го поттикнуваат корисникот да одржува рамнотежа меѓу количините на природен гас на влез и излез од Системот.

2. Секој корисник на Системот мора да одржува рамнотежа меѓу испорачаната и преземена количина на природен гас на дневно ниво, што значи дека дневната количина на природен гас на влез и излез од Системот мора да бидат еднакви.

3. Операторот е должен на крајот од секој ден да ја определи количината на природен гас на влез и излез од Системот за секој корисник. Во случај на разлика меѓу најавата на влез и потрошувачката на излез, Операторот определува количина природен гас која е потребна за урамнотежување на настанатата разлика врз основа на резултатите на мерењето на влез и излез од Системот за секој корисник.

4. Стварната дневна количина на природен гас на влез во Системот и стварната дневна количина на излез од Системот (потрошувачката) може да се разликуваат до извесен степен без плаќање на надоместок од страна на корисникот; таа разлика претставува дозволен толерантен опсег.

5. Операторот ќе го одржува Системот во рамнотежа како основна услуга за сите корисници и ќе обезбедува природен гас за урамнотежување во границите на толерантниот опсег по продажна цена на природниот гас без плаќање на надоместок.

6. Надвор од границите на толерантниот опсег корисникот е должен да плати надоместок за пренос на природен гас и да го плати гасот употребен за урамнотежување согласно одредбите на членовите 21, 22, 23, 24 и 25 од овие Мрежни правила.

7. Операторот извршува комерцијално урамнотежување врз основа на најавите и стварни притоци на природен гас за целиот Систем и за сите корисници одделно.

8. Комерцијално урамнотежување на Системот Операторот извршува секој месец.

4.4 Граници на отстапување

Член 19

1. Операторот е должен да ја извршува услугата пренос на природен гас низ Системот иако постои разлика, односно отстапување меѓу испорачаните и преземени количини на природен гас од корисникот.

2. Границите на отстапувањето за повеќе, односно помалку пренесени количини според Тарифниот систем за пренос на природен гас на годишно ниво се дефинираат како следи:

- горна граница на отстапување за повеќе пренесени количини на природен гас од договорените за пренос во текот на една календарска година изнесува до 30% од договорената годишна количина,

- долна граница на отстапување за помалку пренесени количини на природен гас од договорените за пренос во текот на една календарска година изнесува до 30% од договорената годишна количина.

3. Дозволеното отстапување меѓу дневната најава на количини и предадените количини на влез од Системот, како и дневната најава на количини и преземените количини на излез од Системот е $\pm 10\%$. За поголеми отстапувања корисникот е должен да плати надоместок на Операторот согласно член 22 и член 23 од овие Мрежни правила.

4. Дозволеното отстапување за разликата меѓу предадените количини на влез од Системот и преземените количини на излез од Системот е $\pm 5\%$ од прифатената дневна најава, согласно член 15, став 3. За поголеми отстапувања корисникот е должен да плати надоместок на Операторот согласно член 24 од овие Мрежни правила.

5. Дозволеното отстапување на апсолутната вредност на месечниот збир на разликите меѓу дневните количини предадени на влез од Системот и преземените количини на излез од Системот е 10%. За поголеми отстапувања корисникот е должен да плати надоместок на Операторот согласно член 25 од овие Мрежни правила.

6. Надоместокот за природниот гас кој се ползува за порамнување на дневната количина на влез и излез од Системот и која е во рамките на дозволения толерантен опсег ќе се врши по продажна цена на природниот гас која важи во тој месец.

4.5 Надоместок за пречекорување на годишен капацитет

Член 20

1. Ако вкупно пренесената количина на природен гас во годината заедно со отстапувањето е повисока од 30% од договорената годишна количина, цената за услугата пренос за секој m^3 пренесена количина над дозволеното 30% отстапување се зголемува за 1%.

2. Ако вкупно пренесената количина на природен гас во годината заедно со отстапувањето е пониска од 70% од договорената годишна количина, корисникот ќе плати надоместок еднаков на износот кој би го платил за пренос на 70% од договорената годишна количина.

3. Пресметките за порамнување на сметките за помалку или повеќе пренесена количина на природен гас во текот на годината, како и пресметките на отстапувањата за повеќе, односно помалку пренесени количини на природен гас од договорените за пренос според член 19 став 2, ги извршува Операторот согласно Законот за енергетика, односно Тарифниот систем за пренос на природен гас.

4.6 Надоместок за пречекорување на дневен капацитет

Член 21

1. Ако дневните количини на влезно или излезно место бидат помали или еднакви на 110% од договорените максимални дневни количини, корисникот нема да плаќа трошоци за пречекорување на капацитетот.

2. Ако дневните количини на влезно или излезно место бидат поголеми од 110% од договорените максимални дневни количини, корисникот од тој ден па до крајот на тековниот месец ќе плаќа надоместок за дневен капацитет врз основа на највисоката измерена дневна количина. Плаќањето на овој надоместок за пречекорување на дневниот капацитет не му дава право на корисникот да го зголеми капацитетот во соодветниот месец.

4.7 Надоместок за разлика меѓу дневната најава и стварната количина на влез во Системот

Член 22

Ако апсолутната вредност на разликата меѓу количината која корисникот во текот на денот ја предал на влезно место во Системот и прифатената дневна најава е поголема од 10% од измерената дневна количина на тоа влезно место, за разликата поголема од 10% корисникот ќе му плати на Операторот надоместок во износ од 120% од цената за пренос на природен гас за секој nm^3 пренесен природен гас.

4.8 Надоместок за разлика меѓу дневната најава и стварната количина на излез од Системот

Член 23

Ако апсолутната вредност на разликата меѓу количината која корисникот во текот на денот ја преземал на излезно место од Системот и прифатената дневна најава е поголема од 10% од измерената дневна количина на тоа излезно место, за разликата поголема од 10% корисникот ќе му плати на Операторот надоместок во износ од 120% од цената за пренос на природен гас за секој nm^3 пренесен природен гас.

4.9 Надоместок за урамнотежување на разликата меѓу дневните количини на влез и излез од Системот

Член 24

1. Ако апсолутната вредност на разликата меѓу количините кои корисникот во текот на денот ги предал на влезно место и преземал на излезно место од Системот е помала или еднаква на 5% од прифатените дневни најави, корисникот не ќе сноси никакви трошоци за таа разлика. Наведената разлика со стварен предзнак се евидентира во тој ден и влегува во месечната пресметка на разликите меѓу предадените и преземените количини и се порамнува меѓу Операторот и корисникот по продажна цена на природниот гас.

2. Ако апсолутната вредност на разликата меѓу количините кои корисникот во текот на денот ги предал на влезно место и преземал на излезно место од Системот е поголема од 5% од прифатените дневни најави, корисникот ќе му плати на Операторот надоместок за количини за кои таа разлика е поголема од 5%, во износ од 120% од продажната цена на природниот гас за секој nm^3 пренесен природен гас.

3. Ако во текот на денот корисникот на влезно место предал поголеми количини отколку што преземал на излезно место од Системот, разликата помала или еднаква на 5% од прифатената дневна најава на количини влегува во месечната пресметка на количините и се порамнува меѓу Операторот и корисникот по продажна цена на природниот гас. Количините на природен гас кои претставуваат разлика поголема од 5%, Операторот ќе ги откупи од корисникот по цена која изнесува 90% од продажната цена на природниот гас.

4. Ако во текот на денот корисникот на влезно место предал помали количини отколку што преземал на излезно место од Системот, разликата помала или еднаква на 5% од прифатената дневна најава на количини влегува во месечната пресметка на количините и се порамнува меѓу Операторот и корисникот по продажна цена на природниот гас. Количините на природен гас кои претставуваат разлика поголема од 5%, корисникот ќе ги откупи од Операторот по цена која изнесува 110% од продажната цена на природниот гас.

4.10 Надоместок за урамнотежување на разликата меѓу дневните количини на влез и излез од Системот на месечно ниво

Член 25

1. Секој месец Операторот ги собира дневните разлики меѓу дневните количини предадени на влез и преземени на излез од Системот кои се помали или еднакви од 10% од прифатените дневни најави со коректен алгебарски знак на дневните разлики.

2. Ако апсолутната вредност на месечната сума на разликите меѓу дневните количини предадени на влез и преземени на излез од Системот е помала или еднаква од 10% од договорените максимални дневни количини, корисникот не ќе плати никаков надоместок.

3. Ако апсолутната вредност на месечната сума на разликите меѓу дневните количини предадени на влез и преземени на излез од Системот е поголема од 10% од договорените максимални дневни количини, корисникот ќе плати надоместок на Операторот во износ од 110% од продажната цена на природниот гас за секој nm^3 пренесен природен гас за количини поголеми од 10%.

4. На висината на надоместоците дефинирани во членовите 20, 21, 22, 23, 24 и 25 од овие Мрежни правила се додава ДДВ, а висината на надоместоците се корегира еднаш годишно во согласност со порастот на цените на мало во Република Македонија за претходната година.

4.11 Конечен биланс

Член 26

1. На почетокот на секој месец Операторот прави Конечен биланс на Системот за пренесени количини на природен гас во текот на претходниот месец.

2. Во Конечниот биланс на Системот од ставот 1. на овој член се искажуваат измерените количини на природен гас на влезните места во Системот, измерените количини испорачани на излезните места усогласени со промените на притисокот во Системот (акумулација), како и разликите предизвикани од дозволените отстапувања во мерењата. Пресметката на отстапувањата се врши според методологија која ја донесува Операторот по претходно одобрување на Регулаторната комисија за енергетика.

3. Уделот на директните потрошувачи и вршителите на дејноста дистрибуција на природен гас во утврдените отстапувања произлезени од Конечниот биланс на Системот, Операторот го распределува пропорционално во зависност од преземените количини на природен гас од страна на директните потрошувачи и вршителите на дејноста дистрибуција на природен гас.

4. Врз основа на пресметката од став 3. на овој член, директните потрошувачи и вршителите на дејноста дистрибуција на природен гас се должни секој месец да ги измират финансиските обврски кон Снабдувачот, кои произлегуваат од Конечниот биланс.

5. Операторот е должен најдоцна до 10-ти во тековниот месец до Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија да го достави месечниот Конечен биланс на Системот за претходниот месец, заедно со збиен преглед на месечните Конечни биланси за претходниот период од годината.

5. НАМАЛУВАЊЕ И ПРЕКИН ВО ПРЕНОС НА ПРИРОДНИОТ ГАС

5.1 Планирано намалување или прекин во пренос на природен гас

Член 27

1. Операторот може привремено да го намали или да го прекине преносот на природен гас од Системот кога Транспортерот ги извршува планираните прегледи, испитувања и контролни мерења, реконструкции и проширувања на објектите, уредите и инсталациите од гасоводниот систем.

2. Планираниот прекин Операторот може да го врши во време кога најмалку им нанесува штета на корисниците, во согласност со програмата за одржување на објектите, уредите и постројките и годишниот енергетски биланс.

3. За денот, часот и очекуваното траење на планираниот прекин, Операторот е должен писмено да ги извести корисниците и Министерството надлежно за работите од областа на енергетиката најмалку месец дена пред прекино.

4. Ниту Операторот ниту Транспортерот се одговорни за штетите кои настанале кај корисниците поради планираните привремени прекини во преносот на природен гас, а за кои корисниците биле известени согласно став 3. на овој член.

5.2 Намалување или прекин во преносот на природен гас

Член 28

1. Операторот може да ги намали количините на природен гас кој што треба да се пренесе за потребите на определен корисник, ако корисникот по претходно известување и во рокот утврден во известувањето не ги отстрани следните недозволени состојби и дејствија:

- оневозможува на службениците на Операторот пристап до приклучокот, мерно-регулациона станица или мерните уреди,
- оневозможува правилно регистрирање на преземените количини на природен гас или ако презема гас без мерење,
- не ги извршува своите обврски согласно договорот за пристап и пренос на природен гас.

2. Операторот може да го прекине преносот на природен гас на определен корисник, ако корисникот по претходно известување и во рокот утврден во известувањето не ги отстрани следните недозволени состојби и дејствија:

- го преминува договориот и со најава утврден дневен проток, односно ако недозволено отстапува од најавениот преносен капацитет и покрај опомената од страна на Операторот во бараниот рок не ја намали потрошувачката на договорената вредност,

- на својот приклучок приклучи потрошувач без согласност на Операторот, или овозможи приклучување на трето лице без потребни дозволи,

- во случај на недостаток на природен гас, објавен од страна на Операторот, не ги почитува мерките предвидени во овие Мрежни правила и во другите прописи во случај на таков недостаток.

3. Операторот може без претходно известување на корисникот да го намали или да го прекине преносот и испорака-та на природен гас на оној корисник кој договорно нема обезбедено никакви количини на природен гас или ако при користењето на природниот гас се случиле настани кои имаат сериозно влијание врз животот и безбедноста на функционирањето на Системот.

4. За мерките преземени согласно став 1, 2 и 3 од овој член Операторот е должен да го известува и Снабдувачот.

6. ФАКТУРИРАЊЕ И ПЛАЌАЊЕ

Член 29

1. Корисникот е должен секој месец да го плаќа надоместокот за услугата пренос на природен гас низ Системот вклучувајќи ДДВ, согласно месечната фактура доставена од страна на Операторот.

2. Операторот е должен месечната фактура за претходниот месец да ја достави до корисникот не подоцна од 5-тиот ден во тековниот месец.

3. Фактурата од став 2. на овој член корисникот е должен да ја плати не подоцна од 20-ти во месецот во кој е доставена.

4. Фактурата која Операторот ја доставува на корисникот содржи документ во кој се наведени следните податоци:

- количина на природен гас испорачана во Системот преку влезните места за пресметковниот месец,

- количина на природен гас преземена од корисниците преку излезните места за пресметковниот месец,

- месечно отстапување и негова распределба за сите корисници на Системот.

5. Во случај на очекувано каснење со плаќање на обврските кои произлегуваат од склучените договори меѓу Операторот и корисникот, договорната страна која касни со извршување на плаќањето е должна да ја известува другата договорна страна најмалку два работни дена пред доспевање на наплатата.

6. Во случај на закаснето плаќање на обврските кои произлегуваат од склучените договори меѓу Операторот и корисникот, договорната страна која касни со извршување на плаќањето е должна да плати законска затезна камата за секој ден каснење.

7. ПРЕНОС НА ПРИРОДЕН ГАС, ВОДЕЊЕ И УПРАВУВАЊЕ СО СИСТЕМОТ

7.1 Опис на преносната гасоводна мрежа

Член 30

1. Преносната гасоводна мрежа се протега од влезот во Република Македонија и главната мерна станица лоци-рана во месноста Жидилово на македонско-бугарската граница, преку разводните гасоводи и главните примо-предавателни мерни станици и градските гасоводни мрежи до излезните мерно-регулациони станици на директните потрошувачи, вклучувајќи ги и мерно-регулационите станици.

2. На високопритисниот гасовод се изградени отпремна и приемна чистачка станица, осум блок станици на магистралниот и осум блок станици на разводните гасоводи, како и блок станици за интерконекција со гасоводните мрежи на соседните држави.

3. Високопритисниот гасовод е проектиран за технички капацитет од 800 милиони m^3 годишно при работен притисок од 40 bar. Максималниот притисок на влезот во главната мерна станица изнесува 54 bar. Работниот притисок во градските гасоводни мрежи се движи од 8 bar до 12 bar, а излезниот притисок од мерно-регулационите станици по правило е еднаков или поголем од 3 bar.

7.2 Влезни и излезни места

Член 31

1. Влезно и излезно место на Системот се точки каде се врши квалитативно и количинско предавање на природ-ниот гас на корисникот.

2. Влезно место на Системот е главната мерна станица во Жидилово.

3. Излезни места од Системот се главните примо-предавателни мерни станици и мерно-регулационите станици на директните потрошувачи.

4. Основните технички параметри на преносниот гасоводен систем и локациите на влезното место и најважните излезни места се дадени во Прилог 2, кој е составен дел на овие Мрежни правила.

5. Со цел да се определи одговорноста за евентуалните штети при преминување на сопственоста врз транспортираниот гас, примопредавателните точки на Системот каде природниот гас се предава на директните потрошувачи се дефинираат како излезни места.

6. За време на траење на договорот за пристап и пренос на природен гас, сопственоста врз транспортираниот гас ни во кој случај не ќе биде пренесена врз Операторот, освен ако во договорот не е поинаку наведено.

7.3 Безбедно и сигурно работење на Системот

Член 32

1. Операторот и Транспортерот се должни да обезбедат безбедно и сигурно работење на Системот со соодветно планирање, изградба и одржување на гасоводот, на мерно-регулационите станици и другата опрема со грижливо управување и вршење надзор на преносната мрежа и контрола на сите зафати во заштитниот појас на гасоводот.

2. За извршување на обврските од претходниот став корисникот е должен на Операторот и Транспортерот да им обезбеди пристап до гасоводот, мерно-регулационите станици и мерните уреди доколку истите се наоѓаат на неговиот имот.

Член 33

1. За обезбедување на безбедно и сигурно работење на Системот, Транспортерот е должен плански да врши тековно и инвестиционо одржување. Овие работи опфаќаат особено:

- заштита на гасоводот од механички, електрични и хемиски влијанија,
- превентивни прегледи,
- поправки, адаптации и реконструкции на Системот,
- одржување на преносниот гасоводен систем,
- надзор врз трасите и врз активностите на трети лица во заштитниот појас на гасоводот,
- сервисирање и замена на опремата.

2. Работите од претходниот став поради кои дошло до привремено ограничување или прекин на преносот на природниот гас, Транспортерот ги извршува согласно членот 27.

3. Во своите интерни правилници Транспортерот мора да предвиди мерки за безбедна работа, технолошки упатства и инструкции, термин планови за проверка на гасоводот и други акти кои се потребни за извршување на задачите на одржување, безбедно работење и надзор на Системот.

4. Годишните планови за тековно одржување на Системот кои се разработени на месечно ниво се објавуваат на веб страницата на Транспортерот. Секогаш кога за тоа има потреба тие планови ќе се ревидираат, дополнуваат и иновираат.

5. Транспортерот е должен да ги осигура објектите и постројките на Системот.

Член 34

1. Операторот е должен да организира диспечерска служба која врши постојан надзор (24 часа) врз работењето и водењето на Системот.

2. Надзорот од став 1. на овој член се врши со помош на процесна, мерна, регистрациона, телеметриска и прог-рамска опрема со која треба да се овозможи водење и управување со Системот, а особено:

- континуиран, квалитетен и безбеден пренос на природниот гас,
- евидентирање на влезните и излезни количини, притисоците и температурите на природниот гас во Системот,
- утврдување на количините на природниот гас во Системот,
- најавување на протоците и притисоците и симулирање на работните услови во Системот,
- следење и детекција на истекување на природен гас од Системот,
- утврдување и јавување за кризни состојби и неурамнотежени работни услови,
- надзор врз работењето на мерни и мерно-регулациони станици, компресорски станици и други објекти од кои зависи непреченото работење на Системот,
- надзор врз преземањето и предавањето на природен гас кај големите корисници.

Член 35

1. Диспечерскиот центар на Операторот мора на соодветен начин да биде поврзан со диспечерските центри на другите гасоводни системи со кои Системот се граничи.

2. Операторот е должен да донесе интерни упатства за постапките за работење на диспечерскиот центар.

7.4 Надзор и заштита на Системот

Член 36

1. Трасата на Системот мора да биде надземно означена со табли за означување и ознаки за надзор на трасата на Системот од воздух, како и со табли за предупредувања, согласно важечките технички прописи.

2. Кај Системот со работен притисок над 12 bar, промените на правецот на оската на Системот се означуваат со табли за означување на кои мора да бидат ознаките на пикетот, пречникот на гасоводната цевка и аголот на свртување на трасата. Овие ознаки се поставуваат на растојание 2 m десно од оската на гасоводната цевка гледано во смерот на протокот на природниот гас.

3. Кај Системот со работен притисок од 8 bar до 12 bar на секои 100 m од рамниот дел на Системот, како и на сите промени на правецот на оската на Системот, се поставуваат ознаки за обележување. При изградбата, гасоводната цевка се обележува со положување на лента за означување над гасоводот и тоа на длабочина од 0,5 m со натпис “ОПАСНО ГАСОВОД”.

4. При вкрстувањето со патишта, водотеци, железнички пруги и сл., независно од работниот притисок, на двете страни од објектот со кои гасоводот се вкрстува, се поставуваат ознаки или табли за предупредување.

5. Заради заштита на Системот, како и заштита на животот и здравјето на луѓето и имотот во кругот на гасоводот, Транспортерот издава согласност на трети лица за изведување на активности во заштитниот појас од гасоводот и ги контролира овие активности во согласност со овие Мрежни правила, прописите за изградба на објекти и Решението за приклучување.

8. МЕРЕЊЕ И КВАЛИТЕТ НА ПРИРОДНИОТ ГАС

8.1 Мерна опрема

Член 37

1. Мерење на природниот гас е постапка со која се утврдува протокот и количината на природниот гас на влезните места во Системот и на излезните места од Системот, а се извршува во мерни и мерно-регулациони станици.

2. На влезните и излезни мерни места количината на протечениот природен гас се мери во нормални кубни метри (nm^3) при температура од 20 °C (293,15 K) и апсолутен притисок од 1,01325 bar.

3. Станицата за мерење на природен гас на влез во Системот ја содржи најмалку следната опрема:

- филтер за одвојување на нечистотии, прав и кондензат од природниот гас,
- мерило на проток,
- процесен компјутер за пресметка и корекција на проток на нормални услови,
- компјутерски систем за ракување, контрола, чување и пренос на податоци,
- трансмитер за работен притисок или уред за регистрирање/испишување,
- трансмитер за работна температура или уред за регистрирање/испишување,
- мерна опрема за директно споредување на измерен проток,
- опрема за одредување на густина на природниот гас,
- опрема за одредување на составот на природен гас (гасхроматограф).

4. Станицата за мерење на природен гас на излез од Системот ја содржи најмалку следната опрема:

- филтер за одвојување на нечистотии, прав и кондензат од природниот гас,

- мерило на проток,
- електронски коректор на зафатнина на природен гас,
- уред за читање, чување и пренос на податоци,
- трансмитер за работен притисок,
- трансмитер за работна температура.

5. Мерните и мерно-регулационите станици на влез во Системот и излез од Системот ги избира, гради и одржува Транспортерот, на начин и постапка согласно Закон.

Член 38

1. Мерењето на протокот на природниот гас на влезните места по правило се врши со мерна бленда и/или ултразвучно мерило и процесен компјутер за пресметка и корекција на проток на нормални услови, а на излезните места со турбинско мерило и коректор, ултразвучно мерило и процесен компјутер за пресметка и корекција на проток на нормални услови, мерило со ротациони клипови и коректор и мерило за масен проток и коректор.

2. Мерењето на протечените количини природен гас се врши континуирано со мерни уреди чии карактеристики мора да бидат во согласност со меѓународни стандарди, прописи, препораки, директиви и правилници за метролошки услови кои важат во Република Македонија.

3. Мерната опрема мора да биде проверена, калибрирана и потврдена од страна на овластено лице согласно прописите за метрологија кои важат во Република Македонија.

4. Редовното испитување на мерилата и коректорите се врши во лабораториски услови додека системите со мерна бленда се прегледуваат на терен во работни услови.

5. Мерните уреди се ставаат во употреба само ако се прописно жигосани и ако поседуваат уверение за заверка на мерен уред, односно сертификат за верификација (уверение за исправност на мерилото).

6. Операторот и корисникот може од оправдани причини да побараат вонредно испитување на мерната опрема на одредено мерно место. Испитувањето и повторната калибрација ја извршува овластена и акредитирана лабораторија, а трошоците за вонредното испитување се на терет на страната која побарала испитување.

7. Ако со вонредното испитување се утврди дека мерилото е неисправно, Операторот е должен да ги надомести трошоците за вонредното испитување и повторната калибрација.

8.2 Стандарди и прописи

Член 39

1. Мерењето и корекцијата на протечените количини природен гас на местата со мерна бленда се врши според следните стандарди:

- ISO 5167 не постар од 1991 година,
- AGA билтенот No.8 не постар од 1992 година,
- AGA билтенот NX-19.

2. Меѓународните стандарди со кои се дефинира начинот и условите на мерење на протокот на природниот гас со ултразвучни мерила на проток се:

- ISO/TR 12765 од 1998 година,
- ISO/CD 17089 од 2004 година,
- AGA билтенот No.9 од 2007 година.

3. Турбинските и мерилата со ротациони клипови и мерилата за масен проток кои се користат како примарни мерни уреди на излезните места од Системот мораат да ги исполнуваат одредбите на следните стандарди и препораки:

- ISO 9951 од 1993 година,

- OIML R6 и OIML R32 од 1989 година,
- AGA билтенот No.11 од 2003 година.

4. Примарните мерни уреди од ставовите 1., 2. и 3. на овој член мора да го покриваат целиот опсег на мерење на протокот така за да бидат задоволени следните граници на релативната погрешка на мерењето:

- за вредности од Q_{\min} до $0,2 \cdot Q_{\max}$ релативната погрешка е во границите $\pm 2\%$,
- за вредности од $0,2 \cdot Q_{\max}$ до Q_{\max} релативната погрешка е во границите $\pm 1\%$.

5. Вкупната релативна погрешка на мерењето на протокот на природниот гас на целата преносна гасоводна мрежа во Република Македонија се пресметува согласно ISO Прирачник за изразување на неопределеноста во мерењето (ISO Guide to the Expression of Uncertainty in Measurement), од 1995 година.

8.3 Отчитување на количини

Член 40

1. Преземените количини природен гас на влез во Системот се утврдуваат како разлика на состојбата на брои-лото на мерната станица на влез во Системот во 8 часот претпладне и состојбата на броилото во 8 часот претпладне од претходниот ден. Оваа состојба се регистрира во дневен протокол за примопредавање на природниот гас.

2. Исчитување на испорачаните количини природен гас на излез од Системот се врши на мерен уред на излезно место од Системот во присуство на Операторот, корисникот и директниот потрошувач по правило во првиот работен ден во тековниот месец за претходниот месец. Отчитаната состојба се регистрира во протокол за испорака на природен гас потпишан од Операторот, корисникот и директниот потрошувач.

3. Исчитување на преземени и испорачани количини природен гас задолжително се врши и при промена на цената на природниот гас, промената на Законот и прописите донесени во склад со Законот и при евентуална промена на условите на преносот.

4. Доколку се утврди дека мерниот уред во одреден временски период неправилно или воопшто не ја регистрирал преземената, односно испорачаната количина на природен гас, нерегистрираниот дел на преземената, односно испорачаната количина на природен гас се утврдува согласно одредбите на Техничката спогодба за испорака на природен гас од Руската Федерација во Македонија, односно договорот за пристап и пренос на природен гас.

8.4 Распределба на количини

Член 41

1. Ако преземените, односно испорачаните количини на природен гас се мерат на посебни мерни уреди, или линии, тоа мерење се користи за утврдување на количините на природен гас кои се преземени на влезните места на Системот, односно испорачани на излезните места од Системот.

2. Ако преземените, односно испорачаните количини на природен гас се мерат заедно за повеќе корисници, односно директни потрошувачи на ист мерен уред, или линија, тогаш преземената, односно испорачаната количина природен гас за секој корисник, односно директен потрошувач се утврдува на основа најавата од член 14 на овие Мрежни правила, под услов да вкупно преземените, односно испорачани количини се еднакви на збирот на дневните најави на сите корисници, односно директни потрошувачи.

3. Ако се утврди разлика помеѓу измерените преземени, односно испорачани количини на природен гас и сумата на најавите на сите корисници, односно директни потрошувачи, Операторот ќе ги распредели измерените количини на корисниците, односно директни

потрошувачи според принципот на распределба (пропорционален, согласно најавите и др.) кој е договорен помеѓу Операторот и сите корисници, односно директни потрошувачи.

4. Ако корисниците, односно директни потрошувачи, не се договорот околу примена на принципот на распределба, тогаш Операторот ќе ги распредели количините на корисниците, односно директни потрошувачи по пропорционален принцип.

8.5 Квалитет на природниот гас

Член 42

1. Природниот гас кој се предава во Системот и кој претставува смеса на јагленоводороди со најголемо учество на метан (CH₄), мора да одговара на вредностите и карактеристиките дадени во Прилог 1, кој е составен дел на овие Мрежни правила.

2. Операторот нема да преземе количини на природен гас во Системот, доколку квалитетот на природниот гас не одговара на вредностите и карактеристиките дадени во Прилог 1 од овие Мрежни правила.

3. Утврдувањето на квалитетот на природниот гас на влезните места во Системот се извршува секојдневно и се потврдува со сертификат за квалитет.

4. Корисникот и Операторот може да побараат независно овластено и акредитирано правно или физичко лице да изврши вонредно испитување на квалитетот на природниот гас и утврдување на соодветност на квалитетот пропишан во Прилог 1.

5. Трошоците за вонредното испитување на квалитетот и утврдување на соодветност на природниот гас со квалитетот пропишан во Прилог 1 се на терет на страната која побарала испитување и утврдување на соодветноста на природниот гас.

6. Доколку со вонредното испитување се утврди дека квалитетот на природниот гас одговара на пропишаните вредности од Прилог 1, тогаш Операторот е должен да ги надомести трошоците за вонредното испитување.

7. Доколку Операторот побарал вонредно испитување на квалитетот на природниот гас, а со испитувањето се утврди дека квалитетот на природниот гас не одговара на пропишаните вредности од Прилог 1, тогаш корисникот кој го предава природниот гас во Системот е должен да ги надомести трошоците за испитување.

8. Природниот гас во Системот не е одориран.

9. РАЗВОЈ НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ПРИРОДЕН ГАС

9.1 Развој на Системот

Член 43

1. За развојот на Системот, Транспортот во соработка со Операторот изработува планови врз основа на:

- капацитетните можности на Системот за проширување, приклучување и пристап,
- националната Стратегија и Програма за развој на енергетиката,
- анализа на преносот на природниот гас и управување со Системот,
- анализа на протоци и притисоци во Системот,
- стварната и предвидена ангажираност на Системот,
- сигурен и безбеден пренос,
- издадени согласности за пристап кон Системот,
- издадени решенија за приклучување на Системот,
- анкетирање на потенцијални корисници, и
- други извори.

2. За да може Транспортерот да го планира понатамошниот развој на преносната гасоводна мрежа, постојните и идните корисници на природен гас се должни на барање на Транспортерот да ги достават сите барани податоци неопходни за планирање на понатамошниот развој на Системот.

3. Врз база на податоци добиени согласно став 2. на овој член, Транспортерот утврдува предлози за развој на Системот, потоа во соработка со Операторот врши економска анализа на исплатливост на предлозите и усвојува планови за проширување на преносната гасоводна мрежа кои се економски исплатливи и за кои ќе добие согласност од министерството надлежно за работите во областа на енергетика.

9.2 Проектирање и изградба на Системот

Член 44

1. При проектирање, изградба и пуштање во работа на објектите, постројките и уредите на Системот, Операторот и Транспортерот се должни да ги применуваат прописите и правилата за изградба, експлоатација и одржување на истите.

2. При изведување на работите од став 1. на овој член, Операторот и Транспортерот може да се раководат и со свои интерни правилници и прописи за начин и постапки при проектирањето, изградбата, работењето и одржувањето на Системот, кои мора да бидат усогласени со важечките прописи и правила за изградба, експлоатација и одржување на гасоводни системи.

10. ПРИКЛУЧУВАЊЕ НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ПРИРОДЕН ГАС

10.1 Постапка за приклучување

Член 45

1. Транспортерот е должен на Системот да го приклучи секој корисник, односно директен потрошувач во согласност со одредбите на Законот за енергетика и овие Мрежни правила ако тоа го дозволува капацитетот на гасоводот, под услови и на начин како што е определено со договорот за приклучување.

2. Постапката за приклучување, техничките услови за приклучување, како и условите за користење на Системот се објавуваат на веб страната на Транспортерот.

10.2 Приклучување на влез во Системот

Член 46

1. На влез во Системот може да се приклучат енергетски субјекти за складирање на природен гас или други енергетски субјекти за транспорт на природен гас.

2. За приклучување на Системот енергетскиот субјект мора да упати барање до Транспортерот за издавање одобрување за приклучување на влез во преносната гасоводна мрежа. Во барањето следните параметри мора да бидат во склад со овие Мрежни правила:

- минималниот притисок на природниот гас на влезно место е 40 bar, а максималниот 54 bar,
- составот на природниот гас мора да биде согласно член 42 од овие Мрежни правила,
- мерната опрема мора да биде согласно членовите 37, 38 и 39 од овие Мрежни правила,
- податоци за испорака на природен гас согласно член 47 став 2. од овие Мрежни правила.

3. Транспортерот во рок од 30 дена од денот на поднесувањето на барањето за приклучување, а во согласност со Операторот, писмено ќе го извести подносителот на барањето со издавање на соодветно решение.

4. Трошоците за приклучување паѓаат на сметка на енергетскиот субјект кој се приклучува на Системот.

5. Прво пуштање на природен гас на влез во преносната гасоводна мрежа се изведува доколку приклучокот на Системот е во склад со согласноста за приклучување на влез и ако подносителот на барањето потпишал договор со Операторот за пристап на Системот за тоа влезно место.

10.3 Приклучување на излез од Системот

Член 47

1. Приклучување на излез од Системот се врши врз основа на Решение, кое во склад со Законот го издава Транспортерот, а во согласност со Операторот.

2. Потенцијалниот корисник должен е да достави барање за приклучување кое ги содржи податоците за:

- подносителот на барањето (назив, адреса на седиште, лице за контакт, телефон, e-mail),
- објектот на корисникот за чие приклучување се бара одобрување (адреса, локација, вид и намена),
- работен притисок на природниот гас кој е потребен на објектот,
- минимална, максимална и просечна часовна, максимална и просечна дневна потрошувачка и вкупна годишна потрошувачка со очекувана месечна динамика,
- технички карактеристики на објектот и намена на природниот гас,
- можност за замена на природниот гас со друг енергент и време потребно за премин на алтернативно гориво и обратно,
- одобрение за градба, односно за користење на објектот,
- датумот на предвидениот почеток на користење на приклучокот.

3. Транспортерот во согласност со Операторот е должен да одлучи за барањето во рок од 30 дена од денот на прием на писменото барање на подносителот.

4. Решението со кое се одобрува приклучување на објектот на Системот, покрај деловите утврдени со закон, содржи и податоци за намената на објектот, одобрениот капацитет и работниот притисок на приклучното место, минималниот и максималниот часов проток, начинот на мерење, местото, начинот и техничките услови за приклучување и рокот на важење на решението.

5. Против негативното решение на Транспортерот, може да се поднесе жалба до Регулаторната комисија за енергетика во рок од 15 дена од доставата на истото. Одлуката на Регулаторната комисија за енергетика по жалбата е конечна и против неа може да се покрене управен спор.

6. Решението се издава со рок на важење кој одговара на рокот на изградба на објектот на подносителот на барањето, но не повеќе од две години од денот на донесување на истото. Важечкото решение е услов за склучување на договор за приклучување.

7. На барање на подносителот на барањето рокот на важење на решението може да се продолжи.

8. Решението се доставува до подносителот на барањето, Операторот, трговецот и/или снабдувачот.

10.4 Договори за приклучување и испорака на природен гас

Член 48

1. Транспортерот и подносителот на барањето за приклучување врз основа на правосилното решение склучуваат договор за приклучување и тоа пред отпочнување на проектирање на приклучен гасовод, мерно-регулациона станица и другите објекти потребни за приклучување на Системот. Со договорот се уредуваат меѓусебните права и обврски меѓу Транспортерот и подносителот на барањето за приклучување, а особено:

- обем на работи кои треба да се извршат за приклучување на Системот,
- надоместок на трошоци за приклучување кој го сноси подносителот на барањето,
- сопственост врз приклучокот,
- рок за изведба,
- обезбедување на локација,
- начин и технички услови за приклучување,
- минимален и максимален часов проток и динамика на потрошувачка,
- работен притисок на приклучното место со дозволени отстапувања,
- начин на мерење,
- висина и плаќање на несразмерно големи трошоци за приклучување,
- банкарска гаранција која треба да ја обезбеди подносителот на барањето за приклучување,
- договорни обврски во случај на кршење на одредбите од договорот.

2. Документи кои подносителот на барањето е должен да ги достави на Операторот пред извршување на физичкото приклучување на својот гасовод на Системот како минимум опфаќаат:

- изјава со која се потврдува дека сите работи неопходни за приклучување со Системот се завршени, а условите пропишани со решението се исполнети,
- записник за извршен технички преглед без забелешки со сите прилози кои докажуваат успешно извршена хидраулична проба на приклучниот гасовод,
- план и постапка за приклучување, постапка за заварување и список на други потребни работи за тоа,
- потврда за техничка квалификуваност и компетентност на изведувачот на работите.

3. По завршување на обврските од договорот за приклучување од став 1. на овој член, а пред полнење со природен гас, Операторот ќе го извести трговецот, односно снабдувачот дека договор за испорака на природен гас со подносителот на барањето за приклучување може да се потпише. Покрај обезбедување на соодветна испорака на природен гас, подносителот на барањето за приклучување мора да добие и употребна дозвола за сите постројки кои се приклучуваат на Системот вклучувајќи ги и соодветните градежни објекти, и истите да ги достави до Транспортерот.

10.5 Критериуми за одредување на надоместок за приклучување

Член 49

1. Транспортерот изготвува методологија за пресметка на трошоците за приклучување во која ги утврдува нормативите за одредување на трошоците за приклучување и единечните трошоци за одредување на делот на трошоците на Системот.

2. Критериумите за одредување на трошоците за приклучување на Системот применети во методологијата од став 1. на овој член се: вид на одобрен/договорен капацитет, место на приклучок, вид на опрема, уреди и материјали неопходни за вградување, вид и обем на

монтажни и други работи кои се неопходни да се изведат при приклучувањето и создавање на други услови за приклучување.

3. Трошоците на приклучокот опфаќаат:

- изработка на инвестиционо техничка документација и пропишани согласности и одобрувања,
- решавање на имотно-правни односи врзани за приклучокот,
- набавка на опрема, уреди и материјали,
- градежни, монтажни и други работи за реализација на приклучокот заедно со трошоците за работна рака, употребата на специјални алати, машини, возила и др.,
- испитување и пуштање во погон,
- стручни, оперативни и административни работи неопходни за извршување на приклучувањето,
- дел од трошоците на Системот како предуслов за извршување на приклучувањето.

4. Дел од трошоците кои доведуваат до несразмерност, а се во согласност со член 48 став 1. од овие Мрежни правила, ги плаќа подносителот на барањето.

5. Методологијата од став 1. на овој член ја одобрува Регулаторната комисија за енергетика.

10.6 Полнење со природен гас

Член 50

1. Барање за пуштање на природен гас, директниот потрошувач е должен да поднесе во писмена форма на Транспортерот во рок од 3 дена од денот на потпишување на договорот за продажба на природниот гас.

2. Транспортерот ќе пушти природен гас на директниот потрошувач доколку:

- приклучокот на Системот, приклучниот гасовод и мерно-регулационата станица се изградени согласно законот, техничките прописи и стандарди, како и условите од решението,

- објектите на директниот потрошувач се изградени согласно законот, техничките прописи и стандарди, односно ако имаат дозвола за работа,

- директниот потрошувач склучил договор за купување на природен гас.

3. Полнењето со природен гас на гасоводот на директниот потрошувач е последна фаза на приклучувањето. Полнењето се извршува кога се исполнети условите од овие Мрежни правила.

4. Директниот потрошувач пред полнењето со природен гас доставува на Транспортерот докази за сигурност и функционалност на постројките на својот гасовод и стручната оспособеност на персоналот за управување со истите.

5. Транспортерот е должен да ја наполни гасоводната мрежа до првиот запорен орган на гасоводот на директниот потрошувач. Понатамошното полнење на гасоводот на директниот потрошувач го изведува самиот тој со својот стручен персонал.

Член 51

1. Ако по првото пуштање во работа на излезното место се утврди дека стварниот проток во m^3/h е надвор од опсегот на инсталираната мерна опрема која е поставена на основа барањето на директниот потрошувач, Операторот ќе изврши неопходна замена на истата и ако е потребно ќе изврши и реконструкција на мерната линија доколку е тоа можно, за да стварниот проток биде во опсег на инсталираната мерна опрема.

2. Трошоците за реконструкција на мерната линија и замената на мерната опрема од став 1. на овој член се на товар на директниот потрошувач кој доставил неадекватни податоци за опсегот на протокот.

11. РАБОТА ВО СЛУЧАЈ НА ЗАГРОЗЕНОСТ НА СИСТЕМОТ И ВО СЛУЧАЈ НА КРИЗНА СОСТОЈБА

11.1 Мерки во случај на загрозеност на Системот

Член 52

1. Операторот е должен да донесе упатства за надлежностите и постапките за известување и преземање на мерки во случај на загрозеност на Системот.

2. Транспортерот е должен без одлагање да ги отстрани сите оштетувања и дефекти на Системот и за тоа веднаш да го извести Операторот.

3. Инфорамациите за пречки во работење, оштетувања или дефекти на Системот, како и за ненадејни настани кои влијаат врз работата на дел или на целата гасоводна мрежа, диспечерскиот центар мора веднаш да им ги проследи на службата за брза интервенција.

4. Диспечерскиот центар со помош на дежурните екипи веднаш ги презема сите можни зафати на Системот за спречување на материјална штета и повреди на луѓето.

5. Транспортерот мора да има постојано подготвени стручни оперативни екипи, способни да ги отстранат оштетувањата и пречките на Системот и да ги извршат потребните поправки за да се воспостави стабилно работење на Системот во најкус можен рок.

6. Доколку Операторот и Транспортерот постапуваат во склад со претходните ставови на овој член, не сносат материјална одговорност заради евентуално ограничување или прекин на пренос на природниот гас.

11.2 Кризна состојба

Член 53

1. Кризна состојба на Системот е секој настан или појава, заради која е попречено урамнотеженото работење на дел или на целиот Систем, или е прекинат преносот односно снабдувањето со природен гас. Во случај на кризна состојба на Системот, Операторот и Транспортерот имаат право и обврска веднаш да ги извршат сите технички зафати со кои се спречува ширење на неурамнотеженото работење на дел или на целиот Систем и со тоа да овозможат непречен пренос на природен гас.

2. При извршувањето на можните технички зафати за воспоставување на непречено и урамнотежено работење на Системот, Операторот може да го ограничи преносот на договорените количини, или пак целосно да го прекине преносот според следниот редослед на потрошувачите на природен гас и тоа:

- потрошувачи кои го користат природниот гас како енергетски извор за производство на врела вода за системите за греење и кои располагаат со друг вид гориво кое го надоместува природниот гас,

- потрошувачи кои произведуваат технолошка пареа користејќи го природниот гас како посигурен и еколошки чист енергент,

- потрошувачи кои користат природен гас во технолошки постапки кои овозможуваат поголем коефициент на искористеност и квалитет на производството,

- потрошувачи кои природниот гас го користат како суровина во технолошки постапки каде прекиноот во пренос на природниот гас предизвикува прекин во производството,

- потрошувачи кај кои од технолошки причини не е можно користење на друг вид гориво и прекиноот во снабдување со природен гас би предизвикал голема штета на неговата опрема и уреди,

- потрошувачи кои го користат природниот гас како енергетски извор за производство на пара или врела вода за греење и кои немаат технолошка можност за користење друг вид гориво,

- потрошувачи кои го користат природниот гас за сопствени потреби во домаќинството.

3. За појава на кризна состојба, Операторот е должен веднаш да ги извести засегнатите корисници на Системот.

11.3 Виша сила

Член 54

1. Како виша сила се третира секој настан или појава која е надвор од надзорот на Операторот и Транспортерот и која е невозможно да се предвиди, избегне или одстрани, како што се на пример поплави, ерозија на земјиште, земјотреси, делување на државни органи, оштетувања на телефонските водови и оштетување на поврзаните системи за пренос, испад на електрична мрежа на подрачјето на користење на природен гас и замрзнување или формирање на хидрати во гасоводот.

2. Кога Операторот и Транспортерот делумно или во целост не ги исполнуваат договорните обврски заради делување на виша сила, за време на нејзиното траење немаат никаква одговорност кон корисниците.

Член 55

1. Во случај на неисправност на Системот која настанува како последица на виша сила за обезбедување на непречено и сигурно работење на гасоводот, Операторот и Транспортерот мораат сите неопходни работи да ги извршат во најкраток можен рок.

2. При извршување на вонредни и непредвидени работи за отстранување на пречки или дефекти од став 1. на овој член, со намера за осигурување на непречено и сигурно делување на Системот, Операторот не сноси трошоци и пред корисниците не е одговорен за евентуално настанатата штета како последица на ограничувањето или прекилот во преносот на природниот гас.

3. Трети лица, кои предизвикуваат пречки или дефекти на преносната гасоводна мрежа ги сносат трошоците пот-ребни за покривање на овие вонредни и непредвидени работи од овој член и одговараат за евентуално настанатата штета.

12. ДОВЕРЛИВОСТ

Член 56

1. Операторот е должен да обезбеди доверливост на информациите кои се однесуваат на заклучените договори за пристап и пренос на природен гас, да ги чува како деловна тајна комерцијалните и деловни податоци поврзани со заклучување и исполнување на овие договори, како и на информациите кои се однесуваат на услугите кои ги обезбедува, сè додека овие доверливи податоци не се објават од некој друг, но не од страна на Операторот.

2. Операторот е особено должен јавно да не објавува доверливи податоци освен ако една од договорните страни не е овластена тоа да го стори на основа претходно писмено одобрување.

3. Обврската за доверливост согласно претходните ставови од овој член нема да се применува на оние обврски на Операторот кои произлегуваат од општите обврзувачки прописи.

13. КОМУНИЦИРАЊЕ И ИЗВЕСТУВАЊЕ

13.1 Комуникација со корисници и други оператори

Член 57

1. Корисникот и Операторот мораат взаемно да се известуваат за сите работи и околности кои се однесуваат на преносот на природен гас.

2. Известувањето од став 1. на овој член кое се однесува на договорот за пренос, ќе се прави по електронска пошта или некој друг претходно договорен начин на комуникација по писмен пат кој е на располагање на двете страни и кој е прилагоден за пренос на таквата информација.

3. Диспечерскиот центар на Операторот мора да има постојана врска со операторите на соседните преносни мрежи. При управувањето и водењето на Системот, Операторот е должен да ги почитува одредбите од договорите кои важат за преносните мрежи, странските испорачатели, транспортерите и операторите на системите преку кои се врши транзит на природен гас.

13.2 Известувања

Член 58

1. Операторот и Транспортерот се должни на својата веб страна да ги објавуваат сите неопходни податоци за Системот кои ќе служат како информација на корисниците. Следните информации треба постојано да се објавуваат и иновираат:

- опис на Системот,

- технички карактеристики на Системот.

2. Операторот е должен преку својата веб страница постојано да дава информации за:

- видови на услуги кои ги извршува,

- видови на договори и видови на капацитети кои стојат на располагање на корисниците,

- постапки кои се применуваат при користење на Системот со дефиниции на најважните термини,

- принципи за распределба на капацитетите во нормални работни услови на Системот и во случај на договорно преоптоварување на Системот,

- правила за пристап кон Системот и приклучување на Системот,

- предложени и актуелни промени на условите за обезбедување на услуги.

3. Операторот и Транспортерот се должни најмалку два пати во годината преку својата веб страна да ја објавуваат состојбата со Системот и расположливоста на преносниот капацитет на Системот. За влезните и излезните места од Системот Операторот е должен да објавува дали има или нема расположлив преносен капацитет.

4. Најмалку еднаш годишно Транспортерот е должен на својата веб страна да го објави планот за редовно одржување и планот за планираните прегледи, испитувања, реконструкции или проширувања на Системот, кои би можеле да влијаат на договорот за пренос на природен гас.

5. Навременото и недискриминаторно објавување на сите промени во врска со преносот на природен гас, за ограничувањето на капацитетите и ризиците на преносот, евентуалните промени на планираните периоди за одржување, вклучувајќи го и известувањето за непланираните ограничувања и прекини е обврска на Операторот, штом истите информации станат достапни за него.

6. Покрај објавување на веб страната на Операторот и/или Транспортерот, информациите од став 5. на овој член мора да се изведуваат и телефонски, а ќе бидат пропратени со писмени белешки.

14. ИЗМЕНИ И ДОПОЛНУВАЊА НА МРЕЖНИТЕ ПРАВИЛА

Член 59

1. Измени и дополнувања на Мрежните правила може да предложат Операторот, Транспортерот и корисникот на Системот.

2. Кога предлогот за измена и дополнување на Мрежните правила е поднесен од Транспортерот, односно корисникот, предлогот треба:

- да биде доставен до Операторот во писмена форма,
- да содржи податоци за подносителот на предлогот (назив, адреса на седиште, лице за контакт, телефон, e-mail),
- да ја наведе одредбата, односно одредбите од Мрежните правила, чие што изменување, односно дополнување се предлага,
- да содржи детално образложение на предлогот и целта која ќе се постигне со измената и дополнувањето.

3. Во тек на 10 работни денови од приемот на предлогот, Операторот утврдува дали предлогот одговара на барањата на став 2. од овој член и доколку утврди дека предлогот е во согласност со став 2. од овој член, тогаш го објавува на својата веб страница за временски период од десет дена, со цел да се овозможи заинтересираните лица да дадат свои коментари, на начинот определен во објавата.

4. Доколку Операторот утврди дека предлогот не одговара на барањата од став 2. на овој член, Операторот писмено го известува предлагачот за недостатоците на предлогот, начинот на нивното надминување и рокот во кој треба да се достави уредниот предлог.

5. Операторот ќе побара мислење од Транспортерот ако предлогот е доставен од корисник на Системот.

6. Елементите кои Операторот ги анализира при проценката на предлозите за измена и дополнување на Мрежните правила се:

- усогласеност на предлогот со соодветните законски одредби,
- придонес за подобрување на измените и дополнувањата на Мрежните правила,
- влијание на бараната измена врз оперативноста на Системот, како и неопходно време и потребни средства за примена на измената,
- мислењата и предлозите доставени од заинтересираните лица и Транспортерот согласно став 3. и став 5. на овој член.

7. Ако Операторот утврди дека предлогот не е во согласност со соодветните законски одредби, ќе донесе Одлука за одбивање на предлогот.

8. Ако Операторот утврди дека предлогот е во согласност со закон и придонесува за подобрување на Мрежните правила или за сигурноста, безбедноста и континуираното работење во снабдувањето на системот, Операторот ќе донесе одлука за прифаќање на предлогот и во рок од десет дена, по истекот на објавата од став 3. на овој член, ќе организира јавна расправа на која што задолжително ќе ги покани Транспортерот, корисниците на Системот, Министерството надлежно за работите од областа на енергетиката и Регулаторната комисија за енергетика. Предмет на јавната расправа ќе биде предлог ставот на Операторот по поднесениот предлог.

9. Операторот е должен во рок од десет дена по одржувањето на јавната расправа да донесе одлука по предлогот.

10. Операторот е овластен да ги дополни и промени Мрежните правила секогаш кога тие измени го одразуваат практичното искуство во работењето и одржувањето на Системот, комерцијалната пракса вообичаена во гасната индустрија или промената на технологијата која се користи при пренос на природниот гас.

11. Одлуката за измените и дополнувањата на Мрежните правила донесена согласно став 10. на овој член, се доставува на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика согласно член 86 од Законот за енергетика.

15. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 60

1. Операторот е должен да ја изготви и да ја достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика Методологијата од член 26 став 2. во рок од 60 дена од денот на влегување во сила на овие Мрежни правила.

2. Транспортот е должен да ја изготви и да ја достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика Методологијата од член 49 во рок од 60 дена од денот на влегување во сила на овие Мрежни правила.

Член 61

1. Членовите 21, 22, 23, 24 и 25 од овие Мрежни правила ќе отпочнат да се применуваат од 1 јануари 2011 година.

2. Со влегување во сила на овие Мрежни правила престануваат да важат членовите 4, 5, 6, 7, 8 од Одлуката за утврдување на општи услови за испорака на природен гас („Службен весник на РМ” бр. 47/97).

Член 62

Овие Мрежни правила влегуваат во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија”.

Хемиски и физички својства на природниот гас

- а. Компонентен состав во mol %
Метан	CH ₄	min 92 %
Етан	C ₂ H ₆	max 4 %
Пропан, бутан и потешки јаглеводороди	C ₃ H ₈ , C ₄ H ₁₀	max 2 %
Азот	N ₂	max 2 %
Јагленороден двооксид	CO ₂	max 1 %
Кислород	O ₂	max 0,1 %
- б. Содржина на сулфур
Сулфурводород	H ₂ S	max 5 mg/m ³
Меркаптанов сулфур	S	max 10 mg/m ³
Сулфур	S	max 20 mg/m ³
- в. Долна топлинска моќ (при 20°C)
- Минимална	33,00 MJ/m ³
- Максимална	34,00 MJ/m ³
- г. Точка на роса (при 40 bar)
- Летен период	-3°C
- Зимски период	-5°C
- д. Температура на гасот
- Минимална	+2°C
- Максимална	+20°C
- ѓ. Природниот гас не смее да содржи механички примеси, смоли и смолообразувачки соединенија.

Основни технички параметри на преносниот гасоводен систем

а. Локации на влезни и излезни места од Системот

а.1 Влезно место	Локација	Проток (nm ³ /h)	Притисок влез (bar)	Притисок излез (bar)
1 ГМС Жидилово	Жидилово, Крива Паланка	240 000	54-40	min 40
а.2 Излезно место	Локација	Проток (nm ³ /h)	Притисок влез (bar)	Притисок излез (bar)
1 ГМРС Крива Паланка	Крива Паланка	4 500	54-25	12-8
2 ГМРС Кратово	Кратово	4 500	54-25	12-8
3 ГМРС Куманово	Куманово	20 000	54-25	12-8
4 ГМРС Скопје-Север	Скопје	70 000	54-25	12-8
5 ГМРС Скопје-Југ	Скопје	70 000	54-25	12-8
6 ГМРС Бунарџик	Скопје	20 000	54-25	6-4

б. Директно приклучени корисници на Системот

Корисник	Локација	Проток (nm ³ /h)	Притисок влез (bar)	Притисок излез (bar)
1 Иднина	Кратово	1 500	12-8	3
1 ФЗЦ „11 Октомври“	Куманово	10 000	12-8	3
2 Тутунски Комбинат	Куманово	1 500	12-8	3
3 КИК	Куманово	1 500	12-8	3
4 Кока Пулп Молдинг	Куманово	500	12-8	3
1 ТО Исток	Скопје	40 000	12-8	3
2 ОХИС А.Д.	Скопје	22 500	12-8	3
3 ЕЛЕМ погон Енергетика	Скопје	22 500	12-8	3
4 ТО Скопје Север	Скопје	14 000	12-8	3
5 Макстил Топла Валавница	Скопје	14 000	12-8	0,5
6 Миталстил Ладна Валавница	Скопје	8 000	12-8	0,8
7 Пивара А.Д.	Скопје	6 000	12-8	3
8 ТО 11 Октомври	Скопје	6 000	12-8	3
9 Макстил Челичарница	Скопје	2 500	12-8	3
10 Жито Лукс А.Д. 8 Март	Скопје	2 500	12-8	3
11 МО на РМ	Скопје	2 500	12-8	3
12 УСЈЕ А.Д.	Скопје	2 500	12-8	3
13 ИГМ Типо	Скопје	2 500	12-8	3
14 ЈСП Скопје	Скопје	1 500	12-8	3
15 Комуна	Скопје	1 500	12-8	3
16 Европа А.Д.	Скопје	1500	12-8	3
17 Мел-Пек	Скопје	500	12-8	3
18 Порше Македонија	Скопје	500	12-8	3
19 Мел-Пек	Скопје	100	12-8	3
20 МакАутоСтар	Скопје	100	12-8	3
21 Полнилница CNG	Скопје	1000	12-8	12